

PRÁVA ZVÍŘAT

Etika, aplikovaná etika, zvířata, morální status, argumenty, myšlenkový experiment, speciesismus

Hlavní didaktické cíle hodiny

- A. Student umí rozlišit pojem práva zvířat v kontextu etiky od pojmu práva ve smyslu legislativy. (2.a, 2.b)
- B. Student dokáže vlastními slovy definovat základní pojmy spojené s tématem v kontextu etiky práv zvířat – morální status, speciesismus (4.b, 4.c)
- C. Student zná souvislost mezi dříve známým pojmem aplikovaná etika a tématem práv zvířat (1.b)
- D. Student dokáže vymezit klíčové argumenty filozofů na téma práva zvířat a dokáže známé filozofy k jejich postojům ohledně zvířat přiřadit. (4.a-c)
- E. Student rozumí, o čem je metoda myšlenkového experimentu a dokáže uvést alespoň jeden příklad jeho použití v etice. (3.a, 3.b, 6.a)
- F. Student umí určit alespoň 4 oblasti, ve kterých jsou v současnosti využívána zvířata člověkem. (3.c, 5.b, 6.a)
- G. Student dokáže formulovat svůj vlastní názor na problematiku práv zvířat a podpořit jej argumentací. (4.a-c, 5.b, 6.a)

Struktura hodiny

1. [3 min.] Společné vyhodnocení úkolu: Opakování, zasazení do kontextu
 - a. Student si připomene základní dělení etiky jako disciplíny
 - b. Student umí zasadit téma práv zvířat do kontextu (aplikované) etiky
2. [2 min.] Koncept práv zvířat: Úvodní výklad
 - a. Student má povědomí o vymezení konceptu práv zvířat
 - b. Student ví, že je rozdíl mezi striktně právním pojetím a filozofickým konceptem práv zvířat
3. [7 min.] Myšlenkový experiment: Video, mini diskuse, motivace
 - a. Student je seznámen s metodou myšlenkového experimentu
 - b. Student zvládne parafrázovat argumenty videa
 - c. Student se setká s nástinem možné podoby problematiky
4. [17 min.] Filozofové o zvířatech: Výklad
 - a. Student je obeznámen s klíčovými kritérii, která užívají filozofové v diskusi o právech zvířat
 - b. Student zvládne propojit jména známých filozofů s jejich myšlenkami a argumenty o právech zvířat
 - c. Student zná definice pojmů morální status a speciesismus
5. [12 min.] Oblasti využívání zvířat: Diskuse, brainstorming, práce ve skupinkách
 - a. Student je zaktivován po delším výkladu
 - b. Student si uvědomuje, v jakých různých oblastech jsou zvířata člověkem využívána
6. [4 min.] Závěr hodiny: Shrnutí, zadání domácí práce, dotazy
 - a. Student se ohlédne za dnešní hodinou, je seznámen s navazující činností, má objasněny případné nejasnosti

1. Společné vyhodnocení úkolu: Opakování, zasazení do kontextu

Dnes se společně podíváme na jedno konkrétní, specifické téma etiky. A tím je „Práva zvířat“.

Nejprve si ale před sebe připravte své poznámky se splněným úkolem z minulé hodiny. Představili jsme si stručně 3 základních disciplíny etiky. Může někdo připomenout, které to byly?

Ano, normativní etika, aplikovaná etika a metaetika, děkuji.

Ve spolupráci se svým spolusedícím jste měli přiřadit 6 různých otázek vždy k jedné z těchto 3 disciplín etiky. Pojdme se na to podívat, abychom si toto rozdělení připomněli na příkladech.

Které otázky jste přiřadili k normativní etice?

Ano: „Je zabití vždy špatné?“ a „Je někdy v pořádku lhát?“

Mohla by se zabývat některou či některými otázkami metaetika?

Ano, jednou z nabízených: „Co to znamená, když se řekne, že je něco „správné“ nebo „špatné“?“

A aplikovaná etika?

Ano: „Má být eutanázie legální?“, „Máme přijímat imigranty z cizích zemí?“ a „Je jedení masa morální?“

Nyní mi ještě zkuste říci, která disciplína etiky by se nejspíše zabývala našim dnešním tématem, tedy právy zvířat?

Ano, také aplikovaná etika.

Výborně. K tomu však připomínám, že neexistuje ostrá hranice mezi tím, čím se zabývá která disciplína. Jejich náplně se prolínají a v rámci diskuse o jednom problému se lze snadno dostat např. od aplikované etiky k normativní.

Zadání „před-úkolu“ z minulé hodiny viz [Příloha 1].

Pokud někomu např. nečekaně chybí spolusedící v lavici nebo to nemá např. z jiného důvodu, nevádí, úkol není na známky, slouží k zopakování disciplín etiky a k zasazení tématu práv zvířat do kontextu. (Samozřejmě, pokud vyučující chce, může z úkolu udělat i úkol hodnocený známkou či jiným způsobem, dle svých potřeb a cílů.)

Je očekáváno, že studenti budou mít přiřazeno správně. Pokud by se ozvali se špatným přiřazením, řekneme si správnou odpověď a stručně si na ní připomeneme, čím se zabývá ta která disciplína (Normativní etika – obecné principy, správné a špatné jednání, ... Aplikovaná etika – specifická témata, často z oblasti medicíny, nových technologií, environmentální, ... Metaetika – úvahy nad významem morálních pojmů, ...)

Prezentace: Slide 1:

A co nás v dnešní hodině čeká? Podíváme se na video s malým myšlenkovým experimentem, který nám ukáže jednu z cest, jak přemýšlet nad otázkou práv zvířat. Řekneme si, jak se na problematiku práv zvířat dívají různí filozofové v historii i v současnosti a jaké argumenty používají. Také prodiskutujeme, ve kterých oblastech jsou vlastně zvířata člověkem využívána. Prezentaci z hodiny, kterou si promítáme, budete mít k dispozici v Teams/e-mailu.

2. Koncept práv zvířat: Úvodní výklad

Prezentace: Slide 2:

Co to znamená, když se řekne „práva zvířat“? Slůvko „práva“ by mohlo vzbudit dojem, že jsme si spletli obor filozofie s právem ve smyslu legislativy a že se jedná pouze o to, jaká práva mají zvířata garantována zákonem. Je pravda, že práva ve smyslu zákonů o zvířatech mohou zrcadlit to, jak daná společnost zvířata vnímá. Nicméně, v rámci etiky se hovoří o právech zvířat v mnohem komplexnějším, širším smyslu. Práva zvířat jsou celým konceptem, který zahrnuje názory, teorie, pojednání, argumenty atd. týkající se postavení zvířat a postoje, chování člověka k nim. Je tento rozdíl mezi právem v mezích legislativy a právy zvířat jako etickým konceptem srozumitelný? Chcete se v této souvislosti na něco zeptat? Diskuse o této problematice jistě není jednoduchá. Názory jsou velmi rozmanité, někdy i kontroverzní. I mezi filozofy se objevují různé postoje, někdy méně či více podobné, jindy až protichůdné. Etikové se mohou například ptát: Jsou nám zvířata rovna nebo ne? Jak se k nim máme chovat? Zacházíme s nimi dobře či špatně? Nebo ještě specifičtěji: Opravdu potřebujeme produkty živočišného původu? Proč milujeme psi a jíme prasata? Určitě byste dokázali vymyslet i další podobné otázky.

3. Myšlenkový experiment: Video, mini diskuse, motivace

Prezentace: Slide 3:

Pojďme se společně podívat na animované video. Jeho autoři vám představí takový malý myšlenkový experiment. Ví někdo, co je obecně myšlenkový experiment? Možná jste již tento pojem slyšeli. A pokud ne, klidně zkuste tipnout, co by to tak mohlo být.

Možné odpovědi studentů: Nějaký pokus působící na lidskou mysl. Pokus s myslí. Pokus, který má člověka přimět o něčem přemýšlet. Pokus, který má přesvědčit o nějakém názoru. Vymyšlená situace. apod. V případě, že studenti nebudou vědět, nevadí, vysvětlíme si.

Prezentace: Slide 4:

Ano, děkuji, máte (částečně) pravdu. Abychom si to ještě trochu upřesnili, myšlenkový experiment je metoda, která se často používá v etice, filozofie nebo psychologii, potažmo ve společenských vědách obecně. Jejím cílem je nastolit určitou otázku a přimět čtenáře či posluchače přemýšlet o daném tématu např. z jiného úhlu pohledu, než by je normálně napadlo. Myšlenkové experimenty nám také mohou napomoci porozumět různým argumentům.

Jdeme na video. Při jeho sledování se zkuste zaměřit na to, jakou otázku nám autoři videa překládají k zamyšlení.

Odkaz na Youtube video: <https://www.youtube.com/watch?v=tSUz6Rj5oo4>

Video pustit ideálně rychlostí přehrávání 0,75 (tedy pomaleji oproti originálu). Na Youtube lze toto nastavit pomocí „kolečka“ Setting (obvykle v dolní liště videa).

K videu budou vytvořeny české titulky. (Tvorba titulků je ještě v procesu, kvůli technické záležitosti s tím, že Youtube již nedovoluje přidat titulky k videu cizího autora. Až bude – snad zdárně – hotovo, přístup k titulkům k přípravě dodám.) V souvislosti s touto jazykovou záležitostí je také na zvážení, zda vyučující nechce propojit tuto společensko-vědní hodinu i s porozuměním angličtině. (V tomto případě je možné i pustit video ještě pomaleji či dvakrát za sebou. (Mluvené slovo není velmi obtížné, navíc ilustrace porozumění napomáhá.)

Po zhlédnutí videa:

Tak. Video jistě zobrazuje hypotetickou situaci. Nicméně nás vybízí k přemýšlení. Jakou otázku či otázky nám pokládají autoři videa? Nebojte se to vyjádřit vlastními slovy.

Ptají se:

Nezacházíme se zvířaty stejně jako mimozemšťané s lidmi na videu?

Máme dělat zvířatům věci, které nesmí být činěny nám?

Ano. A i to jsou příklady toho, na co se můžeme v etice ptát.

Prezentace: Slide 5:

Nyní si ještě zkuste vybavit, co odpověděl mimozemšťan tomu človíčkovi, který přišel říci, že tohle musí přestat a ptá se ho „Jak můžete být tak krutí?“ Jak mimozemšťan obhajoval zacházení s lidmi?

Prezentace: Slide 6:

Uvedl toto:

Je to legální – podle mezinárodního zákona o lidském blahobytu.

Mysl a jazyk lidí je pro ně primitivní.

Potřebují lidské maso a mléko, protože skvěle chutná a je zdrojem proteinu.

Potřebují lidi pro účel lékařských testů.

A neděláte to stejně se zvířaty?

Jestli se jedná o dostatečně silné argumenty už je na vašem zamyšlení a posouzení.

Obecně k oběma otázkám: Nechat studenty přijít s vlastními odpověďmi. Pokud se jim to nebude dařit, můžeme je navést, např.: „Viděli jsme tam nějaké srovnání, přirovnání?“, „Zkuste vyjádřit, jak na vás video působilo.“, „Zacházeli ti mimozemšťané s lidmi dobře? --) Ne? --) A s čím je jejich chování vůči lidem porovnáváno?“, „Koho reprezentují mimozemšťané a koho lidé na videu?“, „Autoři videa nás nejspíš chtějí přimět přemýšlet o tom, zda...? Doplní mě někdo?“

Je možné, že si studenti hned nevybaví, co mimozemšťan odpověděl. V tomto případě je možné vrátit se a scénu, kdy človíček přišel za mimozemšťanem pustit znovu – od času 1:20.

4. Filozofové o zvířatech: Výklad

Prezentace: Slide 7:

My se v další části hodiny podíváme na to, jak na otázku postavení zvířat nahlíželi filozofové v minulosti a co říkají současní etikové. A především na to, jaké argumenty předkládají pro svá tvrzení ohledně postavení zvířat, jak to zdůvodňují. Postoje se v rámci etiky časem jistě velmi mění. Je to proto, že dochází k vědeckému rozvoji, např. ohledně biologických poznatků o zvířatech. (Jistě toho víme více než například před dvě stě lety a lidé v té době zase věděli více než např. ve středověku, antice, atd.) Dochází také k rozvoji technologií či mezinárodního obchodu. To vše má podstatný vliv na zacházení se zvířaty.

Než se vrhneme na jednotlivé filozofy, nejprve se ještě mrkneme na jeden pojem, který můžete často v rámci filozofických debat nejen o zvířatech slyšet. Jedná se o pojem morální status. Mít morální status znamená mít určitou hodnotu a zasloužit si díky ní speciální zacházení. Zaručuje jedinci, že s ním bude zacházeno dobře a budou hájeny jeho zájmy. Panuje například shoda, že kámen nemá žádný morální status a člověka naopak ano. Když tedy filozofové obhajují své názory na práva zvířat, mohou uvádět, že zvířata mají větší či menší morální status. Je pojem morální status srozumitelný?

A nyní již k některým filozofickým pohledům. Už v antice se objevily filozofické názory na zvířata. Velmi známý je svým postojem Pythagoras. Pozoroval zacházení se zvířaty na trhu a jejich zabíjení a říkal, že „dokud budou lidé masakrovat zvířata, budou zabíjet také jeden druhého“. Věřil rovněž v převtělování duší. Byl jedním z prvních slavných vegetariánů, který ovlivnil mnoho dalších. Jiný postoj zastával jeho současník Aristoteles. Ten kladl velký důraz na racionalitu. A protože zvířata ratio, tedy rozum, nemají, mají sloužit lidským účelům.

Prezentace: Slide 8:

Tématiky zvířat se jistě dotkli i mnoho dalších osobností té doby i doby následující, přikláněli se k jednomu či druhému postoji. My ale nyní ale uděláme trochu skok dějinami, až do 17. a 18. století, období osvícenství. To, jak víme z předchozích hodin, přineslo rozmach v úvahách o člověku a s tím i rozmanitost v myšlenkách etiky. I v tomto období byl velmi vyzdvihován rozum. Což, dá se říci, je pro osud zvířat spíše nešťastné, protože právě silné přesvědčení o tom, že rozum je to nejvzácnější a nejvyšší bylo kritériem pro hodnocení zvířat jako velmi podřadných tvorů. Pomyslně je to vzdaluje od člověka a degraduje. René Descartes zastával jeden z nejextrémnějších názorů a to, že zvířata nemají rozum, jsou na úrovni strojů a lidé s nimi mohou zacházet, jak chtějí. Ne všichni známí filozofové tohoto období však měli stejný názor. Jean-Jacques Rousseau naopak tvrdil, že zvířata jsou cítící bytosti a my je musíme ochraňovat. Jak vidíme, Descartes a Rousseau oba souhlasí, že zvířata nemají rozum, v tom nejsou v konfliktu. Ale každý zvolil jiné kritérium, jak zvířata hodnotit a jak podle toho s nimi zacházet. Právě takováto volba kritéria provází etické diskuse o zvířatech dodnes. Ještě si, spíše pro zajímavost, zmíníme jméno Humfrey Primatt. Tento katolický kněz a zastánce práv zvířat se ostře staví proti častému názoru církve a křesťanů, že člověk jediný si zaslouhuje boží milosrdenství. Primatt prosazuje soucit ke zvířatům jako základní lidskou ctnost.

Prezentace: Slide 9:

Dále se podíváme na Jeremyho Benthama. Věnovala jsem mu samostatný slide, protože tento filozof předložil další velmi důležité kritérium toho, jak máme podle něj nahlížet na zvířata. Descartes říká: Nemají rozum, nemají práva. Rousseau? Ano, nemají rozum, ale jsou to cítící bytosti, tedy zasluhují péči. Bentham toto rozebírá ještě více. Přečtu vám jeho slavný citát a pak si jeho myšlenku shrneme.

„Snad jednou nadejde den, kdy i zbytku živočího stvoření budou vrácena práva, která mu mohla být odňata pouze tyranii. Francouzi již prokázali, že tmavá barva kůže není žádným důvodem k tomu, aby byla lidská bytost ponechána bez ochrany svévoli kdejakého trýznitele. Snad si jednoho dne nakonec uvědomíme, že ani počet nohou, ochlupenost pokožky nebo zakončení os sacrum nejsou dostatečným důvodem k tomu, abychom témuž osudu ponechali kteroukoli citlivou bytost. Neboť podle jakého jiného znaku bychom měli načrtnout hraniční čáru? Měla by to být schopnost uvažovat, nebo snad schopnost hovořit? Dospělý pes nebo dospělý kůň jsou mimo jakoukoli pochybnost mnohem rozumnější i mnohem společenštější než novorozenec starý jeden den, jeden týden, či dokonce jeden měsíc. Ale i za předpokladu, že by tomu bylo jinak, změnilo by se na věci něco? Otázka totiž nezní Mohou myslet? ani Mohou hovořit?, nýbrž Mohou trpět? Bentham přichází s tím, že klíčové není, zda zvířata mohou myslet nebo mluvit jazykem jako my, ale zda mohou trpět stejně jako my.

V citátu jsme rovněž slyšeli argument a zajímavou otázku k zamyšlení, že například pes nebo kůň v dospělosti jsou ve skutečnosti, biologicky dokázáno, rozumnější a společenštější než např. novorozeně.

V souvislosti s Benthamem si připomeňte směr etiky utilitarismus, o kterém jsme již hovořili, jehož je právě Bentham jedním z hlavních zástupců. V rámci utilitarismu jde především o maximalizaci blaha pro co nejvíce lidí, potažmo právě všech cítících bytostí.

Citát Benthama přečte vyučující nahlas třídě.

Předpokládá se, že pojem „utilitarismus“ jako směr v rámci etiky byl v minulosti probrán, zde je zmíněn pro připomenutí a propojení se jménem Bentham a právy zvířat.

Prezentace: Slide 10:

Důležitý pojem, který se dostal do slovníku etiků přemýšlejících o postavení zvířat je pojem speciesismus. Z anglického originálu speciesism, kdy species znamená druh. Někdy se můžete setkat i s překladem druhismus. Nej přesnější vyjádření pojmu je druhová nadřazenost. Autorem pojmu speciesism je Richard Ryder, současný etik zabývající se mimo jiné právy zvířat. Speciesismus můžeme charakterizovat jako předsudky, zaujatost členů jednoho živočišného druhu vůči členům jiného druhu. Pojem proslavil Peter Singer, který je zároveň zřejmě nejslavnějším současným etikem, obhájcem důstojného postavení zvířat ve společnosti a kritikem zneužívání zvířat. Zvířata jsou podle Singera citlivé, vnímavé bytosti, které zaslouží stejný rovný přístup jako ostatní. Speciesismus Singer srovnává s rasismem (kdy je určitá skupina diskriminována na základě odlišné barvy kůže) či sexismem (diskriminací žen). Říká, že rasismus i sexismus byli v nedávné minulosti považováni za normální a společnost méněcennost černochů či žen akceptovala. Stejně je to v dnešní společnosti se zvířaty. Pro upřesnění Singerova vnímání práv zvířat musíme doplnit: Singer netvrdí, že by zvířata měla mít stejná práva jako lidé, protože existují rozdíly mezi lidmi a zvířaty jsou. Podobně jako např. nelze, aby ženy a muži měli úplně totožná práva (např. právo mužů na umělé oplodnění, když nemají dělohu). Stejně tak je nesmysl, by měl např. pes volební právo. Peter Singer své názory publikovat v knize Osvobození zvířat. Pro zajímavost, podnítl tím vznik obrovského Hnutí za osvobození zvířat.

Prezentace: Slide 11:

Posledním filozofem, které ho si zmíníme Tom Regan. Jedná se rovněž o současného filozofa, zastávce práv zvířat. Regan obhajuje úplný zákaz využívání zvířat lidmi. Problém je podle něj v systému, jak na zvířata pohlížíme. Zvířata podle něj nesmí být zdrojem pro lidi. Neexistuje menší či větší zlo ve využívání zvířat. Je potřeba, aby došlo ke změně postoje ve společnosti.

Tak, toto byl průřez filozofií co do práv zvířat. Tato část byla jistě nejnáročnější částí naší hodiny, bylo to pro vás jistě mnoho informací najednou. Máte nějaké dotazy? Zaměřte se prosím především na hlavní argumenty jednotlivých filozofů a kritéria, která si zvolili pro posuzování postavení zvířat. Měli byste být také schopni jednotlivé známé filozofy přiřadit k jejich myšlenkám. Ráda bych ještě zdůraznila, že si názory filozofů říkáme také proto, že nám mohou pomoci ujasnit si náš vlastní názor. Nebojte se na ně hledět přes kritické brýle a zamýšlejte se nad vašimi vlastními argumenty.

Protože se jedná do jisté míry o kontroverzní téma, studenti mohou polemizovat s názory jednotlivých filozofů. Je vhodné případným konstruktivní názorům dát prostor. Zároveň však připomínat, že se jedná o čistý popis toho, jak to jednotliví filozofové vnímali, nikoliv všeobecný objektivní názor, který tak má být za každou cenu.

5. Oblasti využívání zvířat: Brainstorming, práce ve skupinkách

Podívejme se na naše téma z trochu praktičtější stránky. Uděláme si nyní takový brainstorming. Dáte přitom hlavy dohromady ve skupinkách. Rozdělte se nyní prosím do libovolných skupinek 3–4 lidí, sesedněte si prosím k sobě.

Vyučující v tuto chvíli hlídá a případně reguluje počet studentů ve skupinkách a to, aby nikdo nezůstal sám.

Poté, co se studenti usadí do skupinek:

Zvolte si jednoho z vás, který bude zapisovat stručně vaše společné myšlenky. Zapisovatel si potřebuje vzít k sobě telefon připojený k internetu, můžete využít školní Wi-Fi. Nápady vaší skupinky bude zapisovat do Padletu.

Nelze brát jako samozřejmé, že každý student má nutně telefon a připojení k internet. Nicméně by realizace aktivity neměla být velký problém, na středních školách bývá již Wi-Fi otevřená studentům k dispozici. Je však potřeba toto vyhodnotit dopředu.

Prezentace: Slide 12:

Vaším úkolem je zamyslet na nad otázkou: „V jakých oblastech jsou dnes zvířata využívána lidmi?“ „Jakými způsoby člověk zvířata využívá v konkrétních oblastech?“ Udělejte si brainstorming, nebojte se napsat cokoliv, co vás napadne. Žádná odpověď není špatná. Neformulujte příliš složité odpovědi, piště heslovitě. Piště klidně dílčí myšlenky a nápady. Zkuste přijít i na ne příliš známé oblasti, kde mohou být zvířata využívána člověkem. Diskutujte.

Malý tip: Můžete si zkusit vzpomenout na video, které jsme dnes viděli – Pro jaké účely mimozemšťané využívali lidi?

Naším společným úkolem je dát dohromady co nejširší zásobu možných oblastí a způsobů, kde a jak jsou dnes využívána zvířata.

Dáme si na to zhruba 7 minut. Odkaz na sdílený Padlet, který vidíte na plátně a je zatím prázdný, najdete ve skupině našeho předmětu v Teams/v e-mailu. Otevřete si jej nyní prosím. Začněte psát klidně hned teď. Piště do něj opravdu libovolně.

Můžete napsat více myšlenek najednou nebo klidně každou jako samostatný příspěvek. Všechny se nám budou postupně objevovat na plátně. Překlepy nebo případné gramatické chyby v tuto chvíli vůbec neřešte, nejsou nám na obtíž.

Vyučující promítne při pokynech k aktivitě daný Padlet na plátno místo prezentace.

(Pokud by vyučující nechtěl použít Padlet nebo narazil na technické potíže a Padlet mu nešel spustit, aktivitu lze podpořit i psaním na normální tabuli, vyučující však v tomto případě musí studenty více obcházet a spolupracovat s nimi intenzivněji při zapisování. Zároveň následně musí výstup pro studenty zpracovat jinak, protože se s ním dále pracuje viz níže.)

Pokud studenti budou mít po uplynutí času stále nápady, můžeme je nechat klidně ještě minutu či dvě pracovat.

Pokud ji nápady naopak dojdou brzy, podíváme se na to, co zatím napsali a zkusíme je podpořit k zamýšlení v návaznosti na něco, co je již na Padletu. Např.: Na Padletu je „Živočišný průmysl“. Co se pod tím může skrývat?

Jedná se o celkem bezpečné téma, kde se pravděpodobně neobjeví vyloženě špatné odpovědi.

Pokud by studenti odběhli od tématu „Jaké jsou oblasti“ a „Jak člověk zvířata využívá“ k otázkám proč a hodnocení, zda je to správné či špatné, určitě to můžeme na tabuli také ponechat, nyní s tím pracovat nebudeme, ale mohou na to navázat z následně zadané domácí práci.

Tak, vidím že Padlet už se nám plní. Pojdme se společně podívat na vaše nápady. Přišli jste na spoustu zajímavých věcí. Zkusíme dát nyní dohromady, co se nám opakuje a společně formulovat několik hlavních oblastí, ve kterých jsou zvířata využívána, abychom to měli kompletní.

Vyučující společně, dialogem se studenty shrne poznámky do několika základních obecnějších oblastí, které by mohly rovnoměrně pokrýt, v jakých především oblastech jsou zvířata využívána.

*Vyučující zapisuje oblasti, na kterých se po společné domluvě shodne se studenty, na tabuli. Diskuse může vypadat např. takto:
Učitel: „Máme tady nápady: pokusy na zvířatech, pokusní králíci, experimenty, testování kosmetiky. Jak bychom mohli tuto oblast*

pojmenovat obecně? Experimenty na zvířatech? Dobře. Nebo by to někdo zařadil i jinak? Nebo tím bylo myšleno něco jiného?“ apod.

Je možné, že studenti přijdou i s něčím nečekaným či méně běžným či známým. Nebudeme v našem zápise nic vynechávat (pokud to nebude vyloženě nepravda), tak, aby všechny nápady mohly být součástí určité oblasti, kterou vypíšeme.

Pokud by studenti nezmínili nic týkající se nějaké důležité oblasti, učitel ji doplní.

Výsledné oblasti mohou vypadat např. takto:

-potravinářský průmysl

-výzkumné experimenty

-zábava – cirkusy, ZOO, pohádky, hračky

-domácí mazlíčci

-oděvní průmysl

Můžeme takto společně souhlasit s tím, že tu nyní máme vyjmenovány všechny hlavní oblasti, ve kterých jsou zvířata využívána člověkem v současném světě? Někdo by něco změnil? Doplnil? Jinak pojmenoval? Nebo někoho napadlo ještě něco, na co jsme zapomněli?

Děkuji vám za spolupráci. Myslím, že jsme opravdu obsáhli klíčové oblasti. Tyto oblasti vám doplním do naší prezentace k dnešnímu tématu. Dám vám tam také kompletní výstup z Padletu, který jste tak skvěle zpracovali. Prezentace bude uložena jako vždy v Teams.

Po otázce, zda takto všichni souhlasí dáme studentům pár vteřin, aby si to sami ještě jednou přečetli a měli šanci reagovat.

Učitel po hodině dopíše témata rovněž do prezentace na připravený slide, takže je studenti budou mít poté k dispozici. Budou to potřebovat k zadání eseje. Rovněž vloží odkaz na Padlet nebo přímo printscreen Padletu do prezentace.

Odkaz na ukázkový Padlet: <https://padlet.com/barbaragorronova/v83zbauvmg6sz2vp>

6. Závěr hodiny: Domácí práce, dotazy, shrnutí

Prezentace: Slide 15:

V návaznosti na poslední část naší hodiny mám pro vás připravené zadání domácí práce:

Napište esej na téma:

Je etické využívat zvířata v – vyberte si 1 z následujících oblastí:

- potravinářském průmyslu?
- oblasti výzkumných experimentů?
- oblasti zábavy – cirkusech či ZOO, v rámci pohádek nebo hraček?
- domácím prostředím jako mazlíčky?
- oděvním průmyslu?

Ano, všímáte si správně, že se jedná právě o ty oblasti, které jsme si společně dali dohromady.

V rámci tématu si vyberte 1 z oblastí. Najděte si bližší informace k vybranému tématu (Proč a jak jsou v daném odvětví zvířata využívána?). Můžete s využíváním zvířat v daném odvětví souhlasit či nesouhlasit. Váš názor musí být podložen argumentací, zdůvodněním, proč se tak domníváte. (Např. Myslím si, že držet divoká v cirkusech je/není etické, protože...). Rozvedte vaše stanovisko, proč ano či ne? Zamyslete se nad problematikou z více úhlů pohledu.

Oblasti, které jsou součástí zadané domácí práce – eseje – jsou přesně ty oblasti, které jsme si se studenty dali v předchozí aktivitě dohromady.

Prezentace: Slide 16:

Esej musí být v rozsahu 1500–3000 znaků (včetně mezer). Termín odevzdání je za 14 dní od dnešního dne.

A jak bude esej hodnocen? Hodnoceno bude obsahové hledisko – dodržení zadaného tématu, vyjádření vlastního názoru podpořeného argumentací (užijte alespoň 2 argumenty). A také formální hledisko – gramatická správnost, dodržení zadaného rozsahu, uvedení příp. zdrojů, přehledné členění textu (úvod, hlavní část, závěr). Nebude hodnocen váš názor, ale to, jak naplníte zmíněná kritéria. Za vaši esej obdržíte známku a stručný písemný komentář k eseji. Kdokoliv byste měl zájem, máte možnost esej následně 1x přepracovat – vylepšit obdržet lepší známku. Eseje si navíc budeme po odevzdání číst vzájemně mezi sebou. Máte také možnost se mnou esej osobně zkonzultovat kdykoli před, v průběhu psaní či po obdržení hodnocení.

Popis průběhu aktivity, při které si budou studenti vzájemně hodnotit eseje viz [Příloha 3].

Prezentace: Slide 17:

Pro ty z vás, které by téma práv zvířat zajímalo více a pro ty, kteří chtějí získat jednu extra jedničku navíc, mám ještě jeden dobrovolný úkol:

Vymyslete další myšlenkový experiment dotýkající se nějaké otázky etiky. Může, ale nemusí se jednat o téma práva zvířat. Zpracujte jakékoliv téma, které vás zajímá nebo vám přijde vhodné pro myšlenkový experiment. Váš myšlenkový experiment může spočívat v jednoduché myšlence. Může být také klidně stručný a úderný nebo komplexnější, záleží, co si vyberete za problém. Měl by každopádně nastolovat nějakou etickou otázku. Měl by přimět čtenáře či posluchače k zamyšlení.

Můžete úkol zpracovat individuálně, ve dvojicích i ve větších skupinách.

Zpracování je na vás. Nabízí se experiment popsat textem či natočit video, ale fantazii se meze nekladou.

Rozsah úkolu není, vzhledem k dobrovolnosti úkolu, nijak omezen.

Můžete obdržet pouze známku hodnoty 1 (nemůžete dostat žádnou horší známku), pokud bude výsledek vaší práce splňovat charakter myšlenkového experimentu a bude se týkat etiky.

Termín odevzdání je za 3 týdny od dnešní hodiny.

Protože dobrovolný úkol není snadný a studenti, kteří se jej rozhodnou zpracovat, do něj jistě musí vložit dost úsilí a vlastního zamyšlení, bylo by moc fajn, kdyby vyučující našel ještě další způsob motivace a zároveň ocenění studentů. To záleží na konkrétní situaci a škole – nabízí se zapojení do nějaké soutěže, olympiády, pokud bude zrovna k dispozici, možnost prezentace podařené práce před širším publikem apod.

Na závěr hodiny se vás nejdříve chci zeptat, zda máte jakékoliv otázky ke kterékoliv věci z dnešní hodiny? Dnes jsme se zaměřili na práva zvířat jako jedno z témat aplikované etiky. Viděli jsme malý myšlenkový experiment, probrali jsme hlavní postoje filozofů ke zvířatům a identifikovali jsme několik oblastí, ve kterých jsou zvířata využívána v dnešní době člověkem. Jak jsme si už zmínili v úvodu, nejedná se o jednoduché téma. Pokud by kohokoliv napadl dotaz zpětně nebo by chtěl cokoli vyzkusit, můžete za mnou kdykoliv přijít. Doufám, že pro vás toto téma bylo zajímavé a že vám přineslo kromě pár nových znalostí i podněty k vlastním úvahám. Nyní už děkuji za pozornost, pěkný den.

Splnění didaktických cílů

Didaktický cíl A – test

Didaktický cíl B – test

Didaktický cíl C – „před-úkol“, test

Didaktický cíl D – test

Didaktický cíl E – test, diskuse v hodině, dobrovolný úkol

Didaktický cíl F – výstup Padletu

Didaktický cíl G – domácí práce (esej)

Test:

(příklady otázek, které se mohou objevit buď v rámci testu z většího celku a/nebo v rámci menšího testu na samotné téma dnešní hodiny)

Která disciplína etiky se nejvíce zabývá tématem práv zvířat? (Přesně jedna odpověď je správná.)

- a) Metaetika
- b) Aplikovaná etika**
- c) Normativní etika
- d) Právo

Spoj filozofa s myšlenkou, která je jeho (1 filozof = 1 myšlenka): *(nyní spojeno správně, pro studenty bude přeházeno)*

Pythagoras – Dokud budou lidé masakrovat zvířata, tak se budou zabíjet i navzájem.

René Descartes – Zvířata nemají rozum, jsou stroje.

Jean-Jacques Rousseau – Zvířata sice nemají rozum, ale jsou to cítící bytosti a měla by být chráněna.

Jeremy Bentham – Schopnost trpět má být klíčovým kritériem a měřítkem pro zacházení s ostatními bytostmi.

Vyberte si jeden postoj kteréhokoliv filozofa (může být současný i z minulosti) ke zvířatům, jehož argument vás něčím zaujal. Uveďte jméno filozofa a vysvětlete jeho argument vlastními slovy. (Hodnoceno bude vystižení jeho postoje.)

Viz Filozofové o zvířatech: Výklad

Přístup ke zvířatům v rámci etiky:

1. Může být zařazen do oblasti aplikované etiky.	Pravda	Nepravda
2. Se týká pouze toho, jaká práva mají zvířata v zákonících jednotlivých zemí.	Pravda	Nepravda
3. Vždy v historii počítal s tím, že zabíjení zvířat je špatné.	Pravda	Nepravda
4. Zahrnuje více různých pohledů na tuto problematiku.	Pravda	Nepravda

Vysvětlete stručně vlastními slovy pojem speciecismus (z angl. speciesism, česky někdy také druhismus), jehož autorem je Richard Ryder. Dále uveďte, s čím speciesismus srovnává Peter Singer a proč.

Viz Filozofové o zvířatech: Výklad

O metodě myšlenkového experimentu platí (0-4 odpovědi mohou být správné):

Cílem je přimět člověka k zamyšlení z jiného úhlu pohledu – platí

Je to metoda, při které je mozek ve spánku monitorován – neplatí

Můžeme ji použít pouze na otázky aplikované etiky – neplatí

Většinou nastoluje určitou otázku, na kterou neexistuje snadná odpověď – platí

Příloha 1

„Před-úkol“ zadaný studentům v předcházející hodině:

Podívejte se ve dvojicích – nejlépe v lavicích na následující otázky. *(Pokud někdo sedí sám, tak se připojí k jinému studentovi či blízko sedící dvojici.)* Rozhodněte, kterou otázkou (či otázkami) by se nejspíše zabývala která disciplína etiky.

Můžete si otázky nastříhat a nalepit dle jednotlivých disciplín nebo si je přepsat či rozdělení jinak označit ručně. Jak své rozdělení zaznamenáte je na vás.

Otázky máte k dispozici v tištěné podobě do dvojice a také v elektronické podobě ve Wordu *(na Teams, e-mailu či podobně)*.

Připravte si vaše řešení na začátek příští hodiny – budeme s tím pracovat.

Kterým problémem se bude zabývat etika **NORMATIVNÍ**, kterým etika **APLIKOVANÁ** a kterým **METAETIKA**?

MÁ BÝT EUTANÁZIE LEGÁLNÍ?

JE ZABÍTÍ VŽDY ŠPATNÉ?

CO TO ZNAMENÁ, KDYŽ SE ŘEKNE, ŽE JE NĚCO „SPRÁVNÉ“ NEBO „ŠPATNÉ“?

MÁME PŘIJÍMAT IMIGRANTY Z CIZÍCH ZEMÍ?

JE NĚKDY V POŘÁDKU LHÁT?

JE JEDENÍ MASA MORÁLNÍ?

Řešení „předúkolu“:

MÁ BÝT EUTANÁZIE LEGÁLNÍ? – aplikovaná

JE ZABÍTÍ VŽDY ŠPATNÉ? – normativní

CO TO ZNAMENÁ, KDYŽ SE ŘEKNE, ŽE JE NĚCO „SPRÁVNÉ“ NEBO „ŠPATNÉ“? – metaetika

MÁME PŘIJÍMAT IMIGRANTY Z CIZÍCH ZEMÍ? – aplikovaná

JE NĚKDY V POŘÁDKU LHÁT? – normativní

JE JEDENÍ MASA MORÁLNÍ? – aplikovaná

Příloha 2

Aktivita – vzájemné komentování esejů studenty:

Eseje budou vybrány a nakopírovány. (Případně lze pracovat rovnou i s originály, to je na zvážení vyučujícího.) Každý student si vylosuje 1 esej spolužáka. (Vyučující pohlídá, aby student neměl nakonec svůj esej – kdyžtak je třeba je vyměnit.)

Bude mít čas do příští hodiny/příštího týdne, aby si esej přečetl a barevně vyznačil, případně formou poznámky vepsal do eseje své vlastní hodnotící komentáře. Jaký je hlavní názor/názory, který/é autor obhajuje? Kde autor používá argumentaci? Jsou v eseji gramatické chyby? Je přehledně členěný?

Je dobré, aby vyučující v rámci zadání této činnosti studentům zdůraznil, že 1. kritika nespočívá pouze v tom negativním, ale celkovém hodnocení práce spolužáka, má ideálně zahrnovat jak to, co se autorovi práce podařilo, tak to, co je možné zlepšit, a 2. cílem vzájemného hodnocení je zlepšení se, včetně sebereflexe a jedná se o zajímavou příležitost, jak se na práci svou i ostatních podívat z jiného úhlu pohledu.

Ve skupinách 3–5 studentů, které budou mít dopředu určeného zapisovatele a prezentujícího závěrů, budou mít studenti 10 minut na to, aby společně prodiskutovali, jaké klady a slabiny se v esejích nejvíce opakovaly. Následně každá skupinka přednese třídě, na jaké závěry přišla. Společně si shrneme zadané téma eseje a jak by měl vypadat esej.

Zdroje:

Čejka, Jan. *Zvířata jsou naši bližní*. 2010

Singer, Peter. *Osvobození zvířat*. 2001

Regan, Tom. *The case for Animal Rights*. 1983

Kurz Etika I, doc. Radim Bělohrad.

Prezentace Zvířata a etika, PhDr. Tereza Vandrovcová PhD.

Soucitně.cz (web)

Youtube video: SRF Kultur – Human Flesh